

pojištění, oživení nároků, připojištění, odnětí nároku na dávky, zastavení výplaty dávek, změny dávek a promlčení nároku a konečně ve věci léčebné péče obnovení výdělečné schopnosti nebo odvrácení či zmírnění invalidity.

Pojistné má činit 22 Kč měsíčně a může být pro určité vrstvy sociálně slabé rozhodnutím vlády sníženo na 12 Kč měsíčně.

Josef Kotek.

XIII. Státní starobní podpory.

Instituce st-ch st-ch podpor zavedena byla v Československu zák. ze dne 21. III. 1929, č. 43 Sb. jako doplněk sociálního pojištění, upraveného zák. č. 221/1924 Sb. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří (s novelami) a (dosud neprovedeným) zák. č. 148/1925 Sb. o pojištění osob samostatně hospodařících pro případ invalidity a stáří. Podle zák. č. 221/1924 odpadají totiž z obligatorního starobního pojištění všechny osoby, které dne 1. VII. 1926 dokonaly neb překročily šedesátý rok svého věku. Zák. č. 43/1929 umožňuje jim přiznání st. st. p., jež je v podstatě penízem, který by jim stát poskytoval ve formě státního příspěvku k důchodu starobnímu, kdyby starobnímu pojištění podléhaly. Podstatným rozdílem mezi st. st. podporou a dávkou starobního pojištění tedy je, že udělení st. st. p. nepředchází pojistný poměr, ani placení jakéhokoliv příspěvku, nýbrž stačí životní povolání, jež by žadatele v případě, že by vyhovoval věkovým podmínkám, činilo účastným některých z uvedených dvou druhů starobního pojištění. Důsledkem ovšem zase je, že na starobní podporu není právního nároku, což zákon výslovně uvádí.

Prováděcí vládní nařízení k zákonu vydáno nebylo, nýbrž pouze prováděcí výnosy, jež vydalo ministerstvo sociální péče v dohodě s ministerstvem vnitra a financí. Jsou to zejména instrukce, vydané výnosem č. 2434/I/A/1929 ze dne 4. IV. 1929 a výnos č. 244/I/A/1930 ze dne 8. I. 1930.

Předpoklady pro přiznání st. st. p. uvádí cit. zákon v § 1. a 2., a to jednak pozitivně, jednak negativně. Podpora může být udělena tomu, kdo:

1. je státním příslušníkem československým. — O přiznání podpory cizím státním příslušníkům viz dále;

2. dosáhl neb překročil dne 1. VII. 1926 šedesátý rok svého věku;

3. měl životní povolání takové povahy, že by byl účasten pojištění invalidního neb starobního buď jako zaměstnanec v námezdním poměru podle zák. č. 221/1924 Sb. nebo jako osoba samostatně hospodařící podle zák. č. 148/1925 Sb. (na př. jako živnostník, obchodník, rolník a pod.). Pro st. st. podporu nepřicházejí tedy v úvahu osoby, jež byly zaměstnány ve vyšších službách a byly by účastny pojištění pensijního. Pokud jde o horníky, na než by se vztahovalo pojištění u báňských bratrských pokladen, je otázka sporná, neboť zák. č. 43/1929 Sb. o tomto případě nemluví. Praxe interpretující zákon podle jeho sociálních intencí, přiznává st. st. podporu horníkům, vyhovují-li věkovým podmínkám a nenabýli nároku na starobní pojištění u bratrských pokladen. Výnosem ministerstva sociální péče č. 244/1930 bylo interpretováno ustanovení § 1. zákona tak, že starobní podpory mohou být přiznány nejen osobám, jež by bezprostředně podléhaly pojištění, nýbrž které by pojištění toho byly i odvozeně účastny, tudíž i vdovy;

4. dosáhl věku 65 let. — Vzhledem k podmínce uvedené pod 2. nemůže být tedy st. st. podpora přiznána osobě, jež sice dosáhla věku 65 let, ale narodila se po 1. VII. 1866, neboť pak přichází již v úvahu pro starobní a invalidní pojištění. Podmínka tato vztahuje se i na osoby samostatně hospodařící, byť i zák. č. 148/1925 Sb. o jejich starobním pojištění nebyl proveden;

5. je nemajetný — t. j. nemá jmění ani důchodu, jež by stačily k opatření jeho nejnutnějších životních potřeb;

6. je neschopen výdělků — t. j. nemůže pro nemoc nebo jiné tělesné neb duševní vady nebo se zřetelem k celkovému zdravotnímu stavu a tělesné soustavě konati práce přiměřené jeho schopnostem a došavadnímu povolání. Zjištění této okolnosti vyžaduje se lékařským vysvědčením. Pouze u žadatelů dovršivších 70. rok věku se výdělečná nezpůsobilost předpokládá, neprokáže-li se opak toho;

7. není oddán opilství, tuláctví a není osobou štítící se práce;

8. není rozsudkem trestního soudu zbaven volebního práva do obce nebo čestných práv občanských pro spáchaný trestní čin.

Výše st. st. p. upravena je v § 3 a 4 cit. zákona. Podpora činí 500 Kč na osobu ročně. Poskytne-li se dvěma žadatelům,

žijícím ve společné domácnosti, snižuje se na 300 Kč ročně pro každého z nich. Jedině tehdy, jsou-li oba žadatelé trvale tak bezmocni, že stále potřebují pomoci, ošetřování a obsluhy jiné osoby, může obdržeti každá plnou částku 500 Kč ročně. Důležité omezení obsahuje odst. 3., § 3., cit. zákona, podle něhož se na st. st. podporu započítává jakékoliv zaopatření ať na penězích, či na dávkách naturálních, pokud spočívá na právním titulu. Nutno tedy započítati podporu peněžní neb naturální, již žadatel dostává od svých dětí, manžela aneb jiných osob povinných k tomu podle občanského zákona (zejména též zaopatření od dětí podle § 154 obč. zák.), dále podpory, jež žadatel dostává z titulu veřejné péče chudinské, zejména od obcí domovských, a důchod neb podpory, jichž žadatel požívá jako válečný poškozenec, z pojištění úrazového, pensijního, invalidního, na podporách v nezaměstnanosti neb z jiného právního důvodu. Velmi sporné jsou případy, kdy žadatel dostává sice pravidelné zaopatření, jež však nespočívá na právním titulu, t. j. nemá na ně právního nároku (na př. od bývalého zaměstnavatele, od jiných příbuzných než dětí a pod.). Praxe řeší tyto případy tak, že podle výše takového zaopatření posuzuje, zda osoba ucházející se o tuto podporu může býti považována za tak nemajetnou, že přes to je na st. st. podporu odkázána. Ke st. st. podpoře poskytuje obec bydliště podporovaného příplatek. Ustanovení to je odchylkou od ustanovení chudinských, jež zatěžují obce domovské. Výše příplatku je odstupňována takto:

1. v obcích přes 50.000 obyvatelů činí 20%;
2. v obcích přes 2000 ale ne přes 50.000 obyvatelů 15%;
3. v obcích do 2000 obyvatelů 10%.

Obecní příplatek vypočítává se z částky 500 Kč neb (u dvou osob) 300 Kč, tedy bez ohledu na to, zda se snížila částka st. st. p. započtením hodnoty jiného zaopatření. Jestliže ovšem vzhledem k započtení jiného zaopatření nebyla st. st. podpora vůbec přiznána, odpadá i obecní příplatek, který dlužno považovati za pouhé akcesorium st. st. p.

Řízení o st. st. p. ách upraveno je jednak v §§ 5—7 cit. zákona, jednak v cit. výnosech ministerstva sociální péče a platí ovšem i ustanovení vlád. nař. č. 8/1928 Sb. Žádost se podává u obce bydliště žadatelova písemně neb ústně. Správnost údajů

směrodatných pro posouzení, zda žadatel vyhovuje podmínkám pro přiznání st. st. p. musí býti potvrzena obcí pobytu a obcí domovskou.

O žádosti rozhoduje okresní úřad, příslušný podle místa pobytu. Proti rozhodnutí okresního úřadu je možno si stěžovati k zemskému úřadu podle všeobecných zásad řízení správního. Stěžovati může si především obec pobytu, a to v případě přiznání st. st. p., neboť tím vyslovena jest zároveň povinnost platiti obecní příplatky. Ačkoliv na st. st. podporu není právního nároku, připouští praxe všeobecně i stížnosti žadatelů, jichž žádosti byly zamítnuty, a stížnosti takové vyřizují zemské úřady meritorně.

Obec pobytu resp. obec domovská je povinna vésti v patrnosti osobní a hospodářské poměry podporovaného a hlásiti okresnímu úřadu každou změnu, jež má vliv na další poskytování st. st. p. Takové změny je povinen hlásiti okresnímu úřadu též sám podporovaný. Sezná-li okresní úřad na základě těchto oznámení nebo i jinak, že jde o změny směrodatné pro trvání neb snížení st. st. p., z povinnosti úřední podpory odejme nebo sníží. Zhorší-li se však osobní a hospodářské poměry zamítnutého žadatele neb žadatele, jemuž přiznána byla snížená podpora, rozhodne okresní úřad o přiznání nebo zvýšení podpory jedině tehdy, podá-li žadatel novou žádost u obce pobytu.

Dostával-li někdo podporu neprávem buď vzhledem ke konkurenci se započítatelným zaopatřením jiným nebo že nebyl nemajetný, je povinen nahraditi státu a obci pobytu způsobenou škodu. O sporech rozhoduje okresní úřad s konečnou platností.

Výplatu st. st. podpor provádějí úřady zemských finančních ředitelství pro osoby, bydlící v obvodu jejich působnosti. Se st. st. podporou poukazují se současně i obecní příplatky, jichž náhradu opatřuje si finanční správa srážkou s přírážkových podílů jednotlivých obcí. Poukazy mají se vypláceti podle zákona měsíčně předem. V zájmu zjednodušení administrativy bylo však poukazování upraveno tak, že poukazy se provádějí čtvrtletně, t. j. v měsíci březnu, červnu, září a prosinci, totiž dva měsíce pozadu a jeden měsíc předem. Bylo sporné, co se má státi se splatnou ale nevyplacenou částkou st. st. p., když podporovaný zemřel před poukazem výplaty. Administrativním opatřením (výnos ministerstva sociální péče

č. j. 5894/I/A/30 v dohodě s ministerstvem financí) byla stanovena zásada, že v takových případech může být splatná částka vyplacena chudým dědicům, pakli podporovanému vypravili pohřeb neb ho v nemoci podporovali.

Čsl. občanům bydlícím v cizině může poskytnouti st. st. podporu ministr sociální péče v dohodě s ministrem financí. Kromě ostatních podmínek jest zde ještě třeba, aby šlo o případy zvláštního zřetele hodné (§ 2, odst. 2., cit. zák.). Žádosti se podávají

prostřednictvím čsl. zastupitelských úřadů v cizině.

Cizincům, bydlícím na území republiky Čsl., může být přiznána st. st. podpora jen za předpokladu reciprocit. Podmínky reciprocit dány jsou dosud jedině pro příslušníky republiky Německé a království Belgického.

Zákon má veliký význam pro osoby, které pro věk odpadly ze sociálního pojištění, a zejména v době krise nabyly st. st. p. neobyčejného rozsahu, který se arci stále zmenšuje:

	Počet percipientů	Státní starobní podpora	Obecní příplatek
Koncem roku 1931	175.136	70,236.581	10,285.580
„ „ 1932	198.362	78,798.999	10,757.335
„ „ 1933	187.031	80,658.349	11,145.182
„ „ 1934	172.527	76,680.262	10,664.024
„ „ 1935	159.429	70,872.353	9,942.036

Kamil Šlapák.

XIV. Finanční systémy sociálního pojištění.

A. Úhradové systémy čsl. sociálního pojištění. Opatření prostředků potřebných k úhradě dávek a správních nákladů všech odvětví čsl. sociálního pojištění děje se, s výjimkou provisního pojištění horníků, na podkladě zásady, že mají nositelé pojištění existovati jako hospodářské útvary po finanční stránce úplně soběstačné.

Podle této zásady musí být dávky a jiná vydání nositelů pojištění uvedeny ve finanční rovnováhu s pojistným tak, aby nositelé pojištění našli za normálního vývoje v příjmech na pojistném a úrocích ze jmění plnou úhradu všech zákonem předepsaných a všech správou vyžadovaných nákladů, aby tedy nebyli nuceni při normálním vývoji žádati zvyšování pojistného nebo domáhati se intervence státu.

Toto solidní fundování čsl. sociálního pojištění osvědčilo se v době předválečné, musilo být však v době poválečné pod vlivem zkušeností ze sousedních států, trpících znehodnocením měny, hájeno proti pokusům, dosíci dočasného snížení nákladů na účet budoucího trvalého zvyšování pojistného, které by po př. mohlo ohroziti samostatnou existenci sociálního pojištění a vynutiti prakticky jeho přeměnu ve státní zaopatření. Podařilo se udržeti v čsl. sociálním pojištění s výjimkou hornického pojištění úhradové systémy, které, založeny na myšlence úplné ekvivalence mezi příjmy a vydáním a zaručující tak

neodvislou hospodářskou existenci nositelů pojištění a nerušený jejich rozvoj, berou současně ohled na zvláštní charakter sociálního pojištění, jímž odlišuje se od pojištění soukromého.

Úhradové systémy vedou v sociálním pojištění v Čsl. republice veskrze k průměrné prémii, t. j. k pojistnému nezávislému na stáří, na pohlaví, na postavení v povolání, na teritoriu a — abstrahujeme-li od úrazového pojištění, v němž je provedena klasifikace v nebezpečenských třídách podniku — také na druhu podniku.

V průměrném pojistném zračí se v prvé řadě sociálně politický charakter sociálního pojištění (pojištění kolektivního) na rozdíl od pojištění soukromého (individuálního), které, přihlížeje ke všem postižitelným příčinám zvýšení rizika, vede k stále jemnější klasifikaci rizika.

Pokud se týče úhradového finančního systému, je třeba činiti rozdíl mezi krátkodobým pojištěním nemocenským a pojištěním dlouhodobým, t. j.:

- a) invalidním a starobním pojištěním dělnickým,
- b) pensijním pojištěním soukromých zaměstnanců,
- c) pojištěním osob samostatně hospodářících,
- d) pojištěním úrazovým a
- e) provisním pojištěním horníků u Ústřední bratrské pokladny.

Buďtež shrnuty krátce hlavní zásady úhradových systémů sociálního pojištění v Čsl. republice.